

ÉLET ELLEN FEGYVEREK

November 4-e úgy kezdődött, mint a többi nap: késői fekvéssel és korai ébredéssel. Nem egyedül voltam a Dimitrov utcai lakásban — bár családom egy közeli faluba települt ki; állandó társam egy fiatal nemzetőr volt. Felébredve tőle tudtam meg, hogy Dombóvár felől egész éjszaka hallatszott a tankok dübörgése. Mikor ezt mondta, rádöbbenem a bizonyosságra, hogy forradalmunk elbukott.

Menekülés — kerékpáron

Elköszöntem hűséges társamtól, és a városba mentem. Sehol nem láttam az élet semmi jelét. Csak a tankokat — a házakra meredő ágyúcsövekkel. S itt-ott egy állig fölfegyverzett orosz katonai csoport... egy civil ruhás embert is láttam: László Istvánt, a megyei tanács elnökét, széles karszalaggal, amelynek közepén már vörös csillag volt.

Elsétált mellettem, s néhány szót „súgott”: „A dombóvári parancsnok-ság elfogatási parancsot adott ki ellened”...

A szerkesztőségbe már nem tudtam bemenni. Tank tank hátán, az egész várost elárasztották... Találtam egy elhagyott kerékpárt, azzal mentem a családomhoz. Délután ér-

keztem a faluba, épp a rádiót hallgatták. A recsegő készülék Kádár János közismert felhívását sugározta, s — időnként megszakítva — az orosz közleményt. A körözöttek névsorát ismertette.

Nevem hallatán (családom szállásadóí nem ismertek név szerint) minden erőmet összeszedtem, s készültem a menekülésre.

Sikerült megállapodnunk: fiam tíz napra ott maradhat, ha előre kifizetjük a tartásdíjat. 5-én hajnalban a feleségemmel — ketten egy kerékpáron — elindultunk Szántód felé. A megyét elhagyva Pápára mentünk volna.

Már a balaton úton jártunk, és sokak járművel találkoztunk. Magyar honvédségi autók álltak az út szélén — elhagyottan. Az orosz katonaság járművei állandó mozgásban voltak mindenütt. Szántódnál egy nagyobb csoport kiskatonára bukkantam. Megismertek. A Martics-féle hadosztály katonái voltak. Segítségüket ajánlották, bár ez abban a helyzetben nem jelentett semmi konkrét lehetőséget, emberségük mégis igen jól esett.

Sikerül-e átjutni?

S a komp kivilágítatlanul, de átjött értünk. Ez volt akkor a legnagyobb

humánus tett. Nemcsak az én életem mentette meg, hanem a kiskatonákét is. Alighogy a vízen Tihany felé indultunk, a parton fényszórók gyulladtak ki, lövések dördültek... Ma visszaemlékezve sem tudom, hogyan, mi módon sikerült átjutnunk. Hosszú óráknak rémlik, míg átért a komp.

November 7-én Pápára érkeztünk. Rokonaimmál megpihenve rövidesen — most már egyedül — indultam tovább. A körözés ugyanis több ember életét is veszélyeztette.

Pestre mentem az MTI szerkesztőségébe. S ott befogadtak; egy ideiglenes szállásnak berendezett szobában kaptam helyet. Ott töltöttem néhány napot Burján Sándor — a későbbi vezérigazgató — segítségével, majd a december 4-i nőtüntetés után — mivel részt vettem az indiai nagykövetségre bejutott küldöttség munkájában, (Krisna Mennon akkori nagykövet fogadott bennünket) — többé nem mehettem vissza a „békes” naphegyi házba.

Kedves kollégám, Solymár József közbenjárására Szolnokra kerültem; ott ketten szerveztük újjá az MTI szerkesztőségét... Nagy segítséget kaptunk Demcsák Katitól, a szolnoki rádió akkori vezetőjétől, és Oltványi Ottótól, aki a debreceni szerkesztőséget alakította ki. Lapot indítottunk... A csalá-

dommal is sikerült kapcsolatot teremteni... Már-már úgy látszott: a Kádár felhívásának eleget téve — ha nem is a forradalmi követeléseinek megfelelően — megindul az élet normalizálódása. Ideiglenesen egy szükséglakást kaptam; oda akartam vinni a családomat. Micsoda naivitás volt tőlem...

... különítmény érkezett

Őket vártam 1957. február 13-án az MTI már ismert szállítójárművével. Helyettük egy különítmény érkezett. Vagy tíz fegyveres vette körül a kis földszintes házat, s letartóztattak.

Hajnalban Pestre vittek. A rádió udvarára, ahol kevés, silány holminkkal együtt a családom is fogva volt. Zuhogó esőben dobáltak szét mindent, fegyvert és iratokat keresve...

Engem Kaposvárra az ÁVH pincebörtönébe vittek, majdánzárka, kihallgatások éjjel-nappal...

Az első tárgyalás 1957. május 30-án volt, majd június 1-jén. Hangszórós, úgynevezett „kirakatpert” rendeztek. A bíróság épülete kicsinynek bizonyult, így az utcán is közvetítették a tárgyalást. Ítélet... Elszállítás Vácra (magánzárkába), majd Márianosztrára. Ott **Eörsi Istvánná** mindkettőnk „különleges bánásmódban” részesi-

tettek. Ezt **Eörsi** egyik könyvében már megírta: „Azok a csodálatos szép napok” címmel.

1957. szeptember 9. Népbíróság Rögtönítélő Tanácsa. Tárgyalás: — a védelem kizárásával! — Bünvád: „Népidemokratikus Államrend elleni szervezkedésben való részvétel” 1/2 ügy!

Dr. Szigetvári Sándor ügyvédem is csak „megtűrt” hallgató lehetett az utolsó sorban. Így volt előírva a Kádár-féle „jogállamban”.

Számadás helyett

Ha most számadást kellene készítenem az elmúlt 34 évről, azt hiszem, untatnám az olvasót. Ami velem és hozzátartozóimmal történt, a nemzet tragédiájának egy kis része... Voltak, akik többet, s voltak, akik kevesebbet éltek meg a gyötrelmek kavalkádjából. Mindnyájan hitüket — volt aki az életét — vitték 1956 őszén a forradalom csodálatos tüzének szent oltárára.

Megtettük, amit tehettünk, s amit tenni kellett. S hiszem, hogy a ma és a jövő embere tisztelettel adózik majd 1956 forradalmi emlékének.